

Nr 171.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående inrättande av en tullverkets båtlånefond, m. m.; given Stockholms slott den 23 februari 1934.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 23 februari 1934.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anför:

Under punkt 16 i sjunde huvudtiteln av årets statsverksproposition har jag meddelat, att jag hade för avsikt att senare för Kungl. Maj:t anmäla väckt fråga om vidtagande av åtgärder för avhjälpande av olägenheter, förenade med det vid tullverket nu tillämpade legosystemet beträffande tjänstebåtar m. fl. fortskaffningsmedel.

I statsverkspropositionen har vidare Kungl. Maj:t under utgifter för kapitalökning (Bil. 5, punkten 2) på min hemställan föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde bli riksdagen förelagd, såsom kapital för tullverkets båtlånefond beräkna ett reservationsanslag av 150,000 kronor.

Jag anhåller nu att få upptaga dessa frågor till behandling.

De fortskaffningsmedel av olika slag — såsom motordrivna farkoster, roddbåtar, motorcyklar, velocipeder och hästar — vilka erfordras för patrulleringar och annan bevakningstjänst inom tullverket, anskaffas och underhållas i betydande omfattning av vederbörande tulltjänstemän själva. För materielens tillhandahållande åtnjuta tjänstemännen ersättning av statsmedel i form av lega eller slitningsersättning. Först omkring år 1922 — då strävandena att åvägabringa ett mera effektivt bekämpande av den under kristiden ökade smuglingen, särskilt av spritdrycker, föranledde anskaffande av större och snabbgående farkoster — började fortskaffningsmaterielen i någon större omfattning bekostas av tullverket.

Frågan om lämpligaste sättet för anskaffande och underhåll av fortskaffningsmaterielen har under de senaste årtiondena vid flera tillfällen varit föremål för undersökning och övervägande. Sålunda ägnade redan 1908 års *tullstatskommission* sin uppmärksamhet åt frågan utan att föreslå någon ändring i det då nästan undantagslöst rådande legosystemet. 1914 års *tullkommission* föreslog, att kust- och gränsbevakningens fortskaffningsmateriel — med undantag för hästar — samt lokaltullförvaltningens båtmateriel skulle anskaffas genom tullverkets egen försorg samt att även underhållskostnaderna för denna materiel skulle bestridas av statsmedel. Förslaget föranledde emellertid icke något beslut i ämnet. 1920 års *kustbevakningssakkunniga* ställde sig beträffande kustbevakningens fortskaffningsmateriel på samma standpunkt som 1914 års tullkommission utom beträffande de minsta farkosterna, som de sakkunniga ansågo fortfarande böra hållas av vederbörande tulltjänstemän.

I proposition till 1922 års *riksdag* (nr 89) angående tullverkets omorganisation yttrade föredragande departementschefen beträffande frågan om tullverkets fortskaffningsmateriel, bland annat, att han ansåge det icke kunna komma ifråga, att de då av generaltullstyrelsen till anskaffande föreslagna största kustbevakningsfarkosterna skulle mot lega hållas av enskilda tjänstemän. Även beträffande den övriga båtmaterielen vid kustbevakningen kunde enligt departementschefens förmenande skäl anföras för en anordning med anskaffning och underhåll på statsverkets bekostnad, men med hänsyn till statsfinansiella skäl ansåg departementschefen ett frångående av systemet med legor uteslutet. Kustbevakningens övriga tjänstemateriel liksom ock fortskaffningsmaterielen vid gränsbevakningen och lokaltullförvaltningen borde hållas av tjänstemännen själva mot legor. Samtliga förbrukningsartiklar för motordriften borde bekostas av tullverket. På förslag av statsutskottet uttalade riksdagen i skrivelse den 3 juni 1922 (nr 276), att legosystemet utom beträffande de kostsamma tulljagarna borde såsom för statsverket förmånligast bibehållas.

Frågan om legosystemet vid tullverket var även föremål för behandling av 1929 års statsrevisorer, vilka — efter att hava framhållit skälen för och emot legosystemet — anförde, att det syntes revisorerna, som om så starka skäl kunde anföras för en avskrivning i viss omfattning av systemet, att frågan därom borde göras till föremål för en närmare utredning.

Genom beslut den 1 augusti 1930 bemyndigade Kungl. Maj:t generaltullstyrelsen att tillkalla högst fyra sakkunniga för verkställande av en allsidig utredning av frågan, huruvida och i vad mån ändringar borde vidtagas i bestående förhållanden med avseende å anskaffning, underhåll och drift av för tulltjänsten behövlig fortskaffningsmateriel. Med stöd härav tillkallade generaltullstyrelsen den 19 september 1930 såsom sakkunniga för ifrågavarande utredning professorn M. N. Fehr, tillika ordförande, fyringenjören J. A. Hultman, kustöveruppsyningsmannen N. E. Reiz och dåvarande kustvakten, numera förste kustvakten E. A. Nordkvist. Den 23 juni 1931 avgåvo de sakkunniga till generaltullstyrelsen betänkande och förslag i ämnet (Statens offentliga utredningar 1931: 23). Över betänkandet har generaltullstyrelsen inhämtat yttranden från kustbevakningsinspektören, tulldirektören i Stockholm, cheferna för samtliga kust- och gränsdistrikt samt styrelserna för Sveriges allmänna tulltjänstemannaförening, Svenska tullmannaförbundet och De tullanställdas samorganisation.

I skrivelse den 21 augusti 1933 har generaltullstyrelsen, med överlämnande av betänkandet jämte i ärendet avgivna yttranden, framlagt vissa av betänkandet föranledda förslag i ämnet.

Över generaltullstyrelsens förslag hava infortrade utlåtanden avgivits av riksräkenskapsverket den 14 och av statskontoret den 19 oktober 1933.

Nu gällande ordning.

I fråga om gällande bestämmelser rörande tullverkets fortskaffningsmateriel och den praxis beträffande anskaffning, underhåll och drift av sådan materiel, som utbildat sig, torde här få lämnas några kortfattade uppgifter. I övrigt hänvisas till sakkunnigbetänkandet.

Grundstadgandet angående tulltjänstemans skyldighet att hålla för tjänsten erforderligt fortskaffningsmedel återfinnes i § 222 mom. 1 i det av generaltullstyrelsen den 14 december 1910 utfärdade tjänstgöringsreglementet för tullverket (Sv. F. S. bih. 86/1910). Enligt detta stadgande samt särskilda av generaltullstyrelsen i samband med legoanslagens fastställande meddelade föreskrifter gäller, att tulltjänsteman, som åtnjuter legoanslag, är skyldig att i fullgott skick underhålla farkoster med tillbehör, som erfordras och äro tjänliga för därmed avsedda tjänsteförättningar samt svara mot vederbörande anslag, eller att hålla häst med mun-

dering eller ock att vara försedd med automobil, motorcykel eller cykel av lämplig konstruktion. Legoanslaget skall jämlikt föreskrift i kungörelse den 15 juni 1922 (nr 368) utgå till den, som förrättar tjänsten, dock att, om denna bestrides på förordnande, ordinarie innehavare av tjänsten må kunna vid anslaget bibehållas mot det att han tillhandagår vikarien med vad som för anslaget skall hållas.

Legans storlek fastställles av generaltullstyrelsen i regel för varje budgetår. Legan bestämmes efter något olika grunder för skilda slag av fortskaffningsmateriel. För motorbåtar beräknas legan i de flesta fall med utgångspunkt från den båt, som faktiskt hålles, varvid eftersträvas att avväga legan så, att den förslår till amortering och skälig förräntning under farkostens sannolika livslängd av den verkliga anskaffningskostnaden för båt med tillhörande motor och inventarier ävensom till täckande av nödiga underhålls-, reparations- och försäkrings- m. fl. kostnader samt kostnaden för sådana förbrukningsartiklar, som ej tillhandahållas eller bekostas av tullverket (alla driftkostnader betalas nämligen av tullverket). I fråga om andra fortskaffningsmedel än motorbåtar bestämmes legan efter den beräknade genomsnittskostnaden för hållande av ett dylikt fortskaffningsmedel på vederbörande ort, s. k. normallega. Vidare bruka legorna i regel för samtliga fortskaffningsmedel beräknas så, att de innefatta gottgörelse för försäkringskostnader eller skälig riskpremie.

Några generella föreskrifter angående vad vederbörande hava att iakttaga, då fråga uppkommer om anskaffning av nytt fortskaffningsmedel eller mera omfattande reparation av redan befintligt, finnas icke meddelade. För kustbevakningens del har generaltullstyrelsen emellertid i utfärdade cirkulär angående anslag till lega meddelat vissa föreskrifter i dylikt hänseende. Beträffande ersättning för förlust av eller skada å legomateriel har hittills gällt, att dylik förlust eller skada ansetts ersatt genom den nyssnämnda i legoanslaget inräknade riskpremien, och det har legat i vederbörande legotagares skön, huruvida han velat genom försäkring skydda sig mot förlust eller skada å materielen. Legotagarna vid kustbevakningen hava i regel sina båtar försäkrade i en för ändamålet bildad förening, »Kustbevakningens ömsesidiga sjöförsäkringsförening med begränsad ansvarighet». Nämnda förening meddelar dock icke försäkring till högre belopp än 5,000 kronor. För åvägabringande av kontroll över fortskaffningsmaterielens beskaffenhet och utnyttjande finnas åtskilliga föreskrifter i instruktionen för generaltullstyrelsen, tjänstgöringsreglementet för tullverket och andra tjänstgöringsföreskrifter.

Antalet i tullverkets tjänst under år 1933 i medeltal använda fortskaffningsmedel, med undantag av cyklar, samt fortskaffningsmedlens fördelning på tullverket respektive legotagare framgår av följande sammanställning:

Fordonsslag	Kustbevakningen		Gränsbevakningen		Lokaltullförvaltningen		Summa	
	Tullverket	Legotagare	Tullverket	Legotagare	Tullverket	Legotagare	Tullverket	Legotagare
Ångfartyg	3	—	—	—	—	—	3	—
Tullkryssare	9	—	—	—	—	—	9	—
Motorbåtar	14	99	—	35	8	23	22	157
Andra båtar	6	49	—	44	1	32	7	125
Automobiler	18	2	4	—	—	—	22	2
Motorcyklar	11	2 ¹	1	31	1	1	13	34
Hästar	—	—	—	32	—	—	—	32

Enligt de sakkunnigas utredning utgjorde under budgetåret 1929/1930 i tullverkets tjänst använda cyklar 476, av vilka 42 tillhörde tullverket och 434 vederbörande tjänstemän. Av dessa 434 höllos 127 mot lega och för 307 utgick slitningsersättning.

Till bestridande av utgifter för anskaffning, underhåll och drift av tullverkets fortskaffningsmateriel äro för närvarande medel å riksstaten anvisade dels å staten för tullverket, dels under anslaget till särskilda åtgärder för bekämpande genom tullverkets försorg av olovlig införsel av spritdrycker m. m. Å tullverkets omkostnadsstat finnes uppförd en anslagspost till drift av mot lega hållen fortskaffningsmateriel samt underhåll och drift av viss sådan materiel för tullbevakningen. Anslagsposten är för innevarande budgetår uppförd med 90,000 kronor och upptages i det i statsverkspropositionen framlagda stafförslaget för budgetåret 1934/1935 med samma belopp. Från posten bestridas såväl kostnader för underhåll och drift av tullverket tillhörig eller av tullverket förhyrd fortskaffningsmateriel som ock den huvudsakliga kostnaden för bränsle och smörjämne, som åtgår för drift av tullpersonalen tillhörig fortskaffningsmateriel vid resor i tjänsten. Å omkostnadsstaten finnes vidare uppförd en anslagspost till legor för fortskaffningsmateriel, vilken nu är upptagen till 170,000 kronor och i stafförslaget för nästa budgetår är beräknad till samma belopp. Från denna anslagspost bestridas kostnaderna för legor ävensom för den slitningsersättning, som utgår till tjänstemän, vilka i tjänsten använt egen motorecykel eller cykel utan att lega därför utgår. Det å riksstaten uppförda anslaget till särskilda åtgärder för bekämpande genom tullverkets försorg av olovlig införsel av spritdrycker m. m. — för budgetåret 1933/1934 upptaget till 700,000 kronor; i förslaget till riksstat för nästa budgetår uppfört med 750,000 kronor — användes till större delen för anskaffning, underhåll och drift av fortskaffningsmateriel. Jämväl de medel, som enligt stadganden i

¹ För dessa motorcyklar utgår i stället för lega s. k. slitningsersättning.

lagarna den 8 juni 1923 om straff för olovlig varuinförsel och den 20 juni 1924 med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin stå till generaltullstyrelsens förfogande, tagas i viss utsträckning i anspråk för anskaffning av fortskaffningsmateriel.

Enligt de sakkunnigas beräkning belöpte sig vid tiden för utredningen av de utgående legoanslagen omkring 60 procent å motorbåtar, omkring 20 procent å hästar och återstoden på övrig fortskaffningsmateriel. Numera torde en mindre förskjutning i dessa tal hava ägt rum så till vida, att procenttalet för legoanslagen för hästar något minskats, under det att anslagen för övriga ändamål procentuellt ökats.

Legosystemets bibehållande.

I förenämnda betänkande hava de sakkunniga upptagit till utförlig undersökning frågan, om det nu tillämpade legosystemet beträffande tullverkets fortskaffningsmateriel bör bibehållas eller avskaffas. Beträffande de omständigheter, som vid denna undersökning framkommit, tillåter jag mig hänvisa till betänkandet (sid. 37—45).

På grundval av den verkställda undersökningen hava *de sakkunniga* stannat vid att förorda legosystemets bibehållande i viss utsträckning. Enligt de sakkunnigas förslag bör legosystemet fortfarande tillämpas i fråga om båtmateriel och hästar, vad båtmateriel angår dock endast om anskaffningskostnaden icke överstiger 8,000 kronor. Däremot böra automobilerna anskaffas av tullverket. Huruvida cykel- och motorcykelmateriel skola hållas mot lega eller anskaffas och underhållas av tullverket, bör enligt de sakkunnigas mening bliva beroende av om inköp av materielen finnes böra ordnas på sådant sätt, att den enskilde tjänstemannen kommer i åtnjutande av ungefär lika stor rabatt som tullverket. Kunna tillräckligt gynnsamma pris uppnås, bör sålunda legosystemet användas. I annat fall anse de sakkunniga det böra tagas under övervägande att beträffande sistnämnda materiel helt övergå till anskaffning direkt genom tullverket.

Enligt de sakkunnigas mening böra emellertid några bestämda regler icke uppställas, när det ena och när det andra systemet skall användas, utan frågan, huruvida visst fortskaffningsmedel skall hållas mot lega eller anskaffas direkt av tullverket, bör bero av de föreliggande omständigheterna.

De flesta av de i ärendet hörda tullmyndigheterna hava uttalat sig för bibehållande av legosystemet i den av de sakkunniga angivna omfattningen eller ock helt allmänt förklarar sig icke hava något att erinra mot samma förslag. Beträffande *de till generaltullstyrelsen inkomna yttrandena* torde i övrigt få nämnas följande.

Endast cheferna för Gävle, Halmstads, Härnösands, Norrköpings och Stockholms kustdistrikt hava yttrat sig i avstyrkande riktning. Av de

tullmyndigheter, som uttalat sig för legosystemets bibehållande, hava dock några ansett, att ett belopp av 8,000 kronor i anskaffningskostnad för en tjänstebåt vore alltför högt, för att det skäligen skulle kunna påfordras, att farkosten skulle hållas mot lega. Beträffande frågan om lämpligaste sättet för hållande av motorcyklar och cyklar hava meningarna varit delade. De flesta tullmyndigheterna hava sålunda förordnat statligt anskaffningssystem i fråga om motorcyklar, men legosystem eller utbetalning av slitningsersättningar för hållande av cyklar.

Av personalorganisationerna har styrelsen för Sveriges allmänna tulltjänstemannaförening tillstyrkt de sakkunnigas förslag, under det att styrelsen för Svenska tullmannaförbundet påyrkat övergång till statligt anskaffningssystem beträffande kustbevakningens fortskaffningsmateriel ävensom vid gränsbevakningen använd, därmed jämförlig materiel men ansett legosystemet kunna i övrigt tills vidare bibehållas. Styrelsen för De tullanställdas samorganisation har föreslagit, att legosystemet måtte ersättas med ett statligt driftsystem.

Kustbevakningsinspektören har erinrat, hurusom inom vissa kustdistrikt behov funnes av båtmateriel för att personalen skulle kunna genomlösa öar, holmar och skär inom patrulleringsområdet samt öva nödig tillsyn å sjötrafiken m. m. På denna materiel, för vilken farten icke spelade någon roll, ställdes endast fordran på att materielen ägde tillräcklig sjövärdighet för farvattnet i fråga och att densamma erbjöde personalen nödigt skydd mot vatten samt erforderliga liggplatser. Inom andra kustdistrikt åter erfordrades bevakningsmateriel, som med avseende å beboelighet, fart och sjövärdighet samt utrustning i övrigt uppfyllde de högsta fordringar. De sålunda anförda synpunkterna borde enligt kustbevakningsinspektörens mening vara avgörande vid bedömandet av vilken materiel som borde hållas av staten eller mot lega. För den materiel, som utgjorde förflyttningsmateriel, syntes legosystemet kunna användas.

Generaltullstyrelsen har beträffande denna fråga anført följande:

I likhet med de sakkunniga och flertalet av de hörda tullmyndigheterna har generaltullstyrelsen funnit övervägande skäl tala för bibehållande av legosystemet i fråga om båtmateriel i sådana fall, där anskaffningskostnaden icke överstiger 8,000 kronor. Ifrågavarande belopp torde i nuvarande prisläge ungefär motsvara anskaffningskostnaden för de större av de för närvarande vid kustbevakningen använda legobåtarna. Legosystemet skulle alltså, såvitt angår båtmaterielen, för framtiden komma att användas huvudsakligen i fråga om den båtmateriel, som av kustbevakningsinspektören betecknats såsom förflyttningsmateriel, under det att övrig båtmateriel skulle anskaffas direkt av tullverket.

I enlighet med de sakkunnigas förslag torde automobiler alltid böra tillhandahållas av tullverket.

Vad beträffar motorcyklar och cyklar har styrelsen funnit ur statsverkets synpunkt förmånligast, att denna materiel anskaffas direkt av tullverket. Även om anskaffning för personalens räkning av sådan materiel skulle, i enlighet med vad de sakkunniga ifrågasatt, kunna ordnas på ett i prishänseende tillräckligt förmånligt sätt, torde nämligen en dylik lösning förutsätta vissa anordningar, som komme att verka i fördyrande riktning. Styrelsen får i detta sammanhang omförmäla, att styrelsen redan gått i författning om inköp av cyklar för Hälsingborgs kustdistrikt.

Vad slutligen angår vid gränsbevakningen använda hästar, böra dessa liksom hittills hållas av vederbörande tjänstemän mot lega.

Som av det anförda framgår, har styrelsen funnit sig kunna i huvudsak biträda de sakkunnigas förslag med avseende å frågan om på vad sätt den för tullverket erforderliga fortskaffningsmaterielen lämpligast bör anskaffas och underhållas. Då detta förslag väsentligen sammanfaller med den för närvarande tillämpade ordningen och då denna på sin tid blivit prövad av statsmakterna i samband med den år 1922 genomförda omorganisationen av tullverket, har styrelsen ansett sig kunna underlåta att ånyo bringa förevarande spørsmål under Kungl. Maj:ts prövning.

*Departements-
chefen.*

Den utredning, som nu genom särskilda av generaltullstyrelsen tillkallade sakkunniga verkstälts angående sättet för anskaffning och underhåll av den för tulltjänsten erforderliga fortskaffningsmaterielen, synes icke giva anledning till att frågan om en avveckling av legosystemet vid tullverket nu upptages till avgörande ur principiella synpunkter. Frågan, i vilken omfattning de fortskaffningsmedel, som inom tullverket erfordras för tjänstens utövande, böra mot lega hållas av tjänstinnehavaren eller anskaffas av statsverket, synes tills vidare liksom hittills böra bedömas ur lämplighetssynpunkt. Att förhållandena härvid ställa sig olika beträffande olika slag av fortskaffningsmedel är tydligt. Sålunda läser det ligga i sakens natur, att de mycket kostsamma modernt utrustade motorfartyg, som erfordras i tullverkets kamp mot smugglingen, särskilt spritsmugglingen, anskaffas och underhållas genom statsverkets försorg och på dess bekostnad. Att det icke för närvarande är påkallat eller lämpligt att beträffande mindre farkoster helt frångå det nuvarande legosystemet, torde framgå av utredningen. Mot de av generaltullstyrelsen på grundval av sakkunnigutredningen uppdragna riktlinjerna för legosystemets användning och begränsning har jag icke funnit anledning till erinran.

Inrättande av en tullverkets båtlånefond.

Vid sin undersökning rörande legosystemets verkningar hava de sakkunniga funnit detta system, sådant det för närvarande är anordnat vid tullverket, vara behäftat med vissa olägenheter, och de sakkunniga hava även framlagt åtskilliga förslag i syfte att undanröja nämnda olägenheter. Till en del avse dessa förslag frågor, vilka tillhöra generaltullstyrelsens avgörande, medan andra äro av beskaffenhet att böra underställas Kungl. Maj:ts eller Kungl. Maj:ts och riksdagens prövning.

Bland de i sakkunnigbetänkandet framförda förslag, som kräva riksdagens medverkan, är främst att märka inrättande av en statsverkets lånefond, från vilken lån skulle kunna beviljas för underlättande av kapitalanskaffningen vid förvärv av motorbåtmateriel eller mera omfattande repara-

tioner av sådan materiel. Jag ber nu att något närmare få uppehålla mig vid denna fråga.

I denna del hava *de sakkunniga* anfört huvudsakligen följande:

Kapitalanskaffningen för nyförvärv och mera omfattande reparationer av legomaterielen vore uppenbarligen ganska betungande för legotagarna. Enligt de av *de sakkunniga* införskaffade kostnadsuppgifterna rörande legomaterielen hade befintliga lån vid utgången av budgetåret 1929/1930 uppgått till sammanlagt omkring 139,000 kronor, varav belöpt å båtar 127,000 kronor, å motorfordon 11,000 kronor och å cyklar 1,000 kronor.

Tidigare hade det någon gång förekommit, att generaltullstyrelsen beviljat legotagare förskott å lega, varvid återbetalning skett genom innehållande av legan. Under senare åren hade styrelsen emellertid lämnat framställningar om utbekommande av dylika förskott utan bifall.

Det syntes ofrånkomligt, att, även om den mera kostsamma materielen i framtiden skulle komma att hållas direkt genom tullverket och kapitalbehovet sålunda kunde antagas komma att minskas något, lättnader borde beredas legotagarna med den erforderliga kapitalanskaffningen. Utvägen med utlämnande av förskott å legan funne *de sakkunniga* mindre lämplig.

De sakkunniga förordade i stället inrättande av en statlig lånefond. Fonden syntes böra förvaltas av generaltullstyrelsen, som skulle hava att pröva ansökningar om lån. Lånen borde löpa med en fast ränta, förslagsvis fem procent. Amortering av lånen borde ske genom avdrag å legobeloppen vid dessas utbetalande.

Med avseende å frågan, huruvida säkerhet borde ställas för utlämnat lån hava *de sakkunniga* framhållit, att, om utmätnings- och avyttringsförbud beträffande tjänstebåt, för vilken lån från fonden utlämnats, stadgades, i praktiken tillräcklig säkerhet mot förlust å lånen syntes vinnas. Det kunde ifrågasättas, huruvida icke såsom villkor för erhållande av lån borde gälla, att godkänd borgen avlämnades. Med hänsyn till den obetydliga risken för staten samt de olägenheter, som bleve förbundna med uppställande av krav på avlämnande av borgen, hava emellertid *de sakkunniga* föreslagit, att lån måtte få utlämnas från ifrågavarande fond, utan att borgen skulle vara erforderlig. Härvid borde dock rätt till erhållande av lån begränsas till motorbåtmaterielen. Då *de sakkunniga* ansett sig böra föreslå sådan begränsning av lånerätten, hade anledningen därtill varit bland annat, att ett avyttringsförbud — vilket givetvis riktade sig icke endast mot vederbörande tjänsteman utan även mot tredje man — kunde antagas erhålla full verkan endast i fråga om sådan fortskaffningsmateriel, beträffande vilken det vore för en köpare tydligt, att densamma vore tjänstemateriel. I sådant hänseende gällde givetvis en viss skillnad mellan en legobåt och exempelvis ett sådant fortskaffningsmedel som cykel eller motorcykel, vilken senare mera vore att anse som en handelsvara.

Tidigare hade utmätningsförbud gällt för tullverkets legomateriel jämlikt § 188 mom. 2 i tullstadgan av den 1 juli 1904, enligt vilket stadgande farkost med tillbehör, häst med mundering samt velociped, som tulltjänsteman vore pliktig att hålla mot särskild ersättning från tullverket, ej finge tagas i mät. Detta stadgande hade dock ej influtit i nu gällande tullstadga av den 7 oktober 1927, genom vilken 1904 års tullstadga upphävts. Dylikt utmätningsförbud syntes emellertid åter böra meddelas.

Vid utlämnande av lån syntes låntagaren lämpligen böra genom särskild klausul i låneformuläret tillförbindas att icke avyttra den motorbåt, för

vilken lånet erhållits, förrän detta till fullo guldits, samt att hålla båten försäkrad. Vidare syntes tullverket böra förbehålla sig rätt till inlösen av motorbåt, i händelse legan skulle upphöra att utgå, innan lånet slutamorteras.

De sakkunniga hava i detta sammanhang även erinrat om ett av 1928 års lotsförfattningssakkunniga i betänkande den 31 januari 1930 framlagt förslag om inrättande av en statlig lånefond för lotsarnas båthållning.

Beträffande *de över betänkandet hörda tullmyndigheternas yttranden* har generaltullstyrelsen meddelat, att några av dessa myndigheter ifrågasatt, att lån skulle få utlämnas även för annan fortskaffningsmateriel än motorbåtar. Chefen för Gävle kustdistrikt hade uttalat sig för en lägre räntefot än fem procent. Chefen för Karlskrona kustdistrikt hade funnit önskligt, att lån finge i enlighet med de sakkunnigas förslag utlämnas utan borgen, enär anskaffande av borgensmän vore det för legotagaren mest vanskliga och hindersamma vid båtanskaffning. Kustbevakningsinspektören hade ifrågasatt, att lån icke skulle få beviljas för båtar, vilkas anskaffningskostnad understege 3,000 kronor, enär svårigheter med kapitalanskaffning för dylika mindre farkoster icke försports, och att lån skulle få utlämnas endast för skillnaden mellan inköpspriset och nyssnämnda belopp. Vidare syntes lånen böra utlämnas räntefritt.

För egen del har *generaltullstyrelsen* i denna del anfört:

I likhet med de sakkunniga finner styrelsen angeläget, att lättnader beredas legotagarna med avseende å kapitalanskaffningen. Medgivande av rätt till erhållande av lån för anskaffning av annan materiel än motorbåtmateriel torde icke vara av behovet påkallat. Med hänsyn till vad som i allmänhet gäller i fråga om statens utlåningsfonder torde fonden böra förvaltas av statskontoret. Lånerörelsen torde däremot böra handhavas av styrelsen. Lån bör kunna beviljas för hela anskaffnings- respektive reparationskostnaden. Då amortering av erhållet lån bör ske genom avdrag å den fastställda legan, erfordras en jämförelsevis lång amorteringstid. I regel torde denna icke böra bestämmas till kortare tid än tio år. Såsom villkor för erhållande av lån ur fonden torde böra gälla, att borgen eller annan säkerhet, som styrelsen prövar kunna godtagas, avlämnas. Såsom ytterligare villkor för erhållande av lån torde böra föreskrivas, att båt, för vilken lån utlämnats, skall hållas försäkrad till betryggande belopp. Om lån utlämnas endast mot säkerhet, synes däremot anledning icke förefinnas för tullverket att, såsom de sakkunniga föreslagit, förbehålla sig rätt till inlösen av båt, för vilken lån ur fonden beviljats. I övrigt synas liknande villkor och bestämmelser, som enligt kungörelse den 20 maj 1932 (nr 121) faststälts för lån från lånefonden för inköp av gasgeneratorer för motordrift, böra föreskrivas för den till inrättande nu föreslagna båtlånefonden.

Storleken av det kapital, som bör tillföras fonden, torde bero av huruvida och i vad mån befattningshavare, som vid fondens inrättande häftar för lån, anses böra till inlösande av sådant lån kunna erhålla lån ur fonden. I likhet med de sakkunniga, vilka i författningsutkastet upptagit en övergångsbestämmelse i sådant hänseende, anser styrelsen dylik möjlighet böra beredas. Då summan av nu utestående lån torde något överstiga 125,000 kronor, synes ett belopp av 150,000 kronor böra tillföras fonden.

På grund av vad sålunda anförts har generaltullstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att *dels* besluta, att en fond, benämnd tullverkets båtlånefond, skall inrättas, från vilken lån må utlämnas till tulltjänstemän för anskaffning av motorbåtmateriel eller för reparation eller ombyggnad av sådan materiel i huvudsaklig överensstämmelse med angivna grunder; *dels ock* såsom kapital för sagda fond för budgetåret 1934/1935 under utgifter för kapitalökning och under rubriken »Statens utlåningsfonder» anvisa ett reservationsanslag, att utgå av lånemedel, av 150,000 kronor.

Statskontoret, som funnit den föreslagna lånefonden vara av behovet påkallad och tillstyrkt förslaget om dess inrättande, har yttrat bland annat följande:

Enligt generaltullstyrelsens mening borde fonden med hänsyn till vad som i allmänhet gällde i fråga om statens utlåningsfonder förvaltas av statskontoret. Ämbetsverket ville visserligen icke motsätta sig styrelsens förslag härutinnan, men ansåge sig dock böra ifrågasätta, huruvida icke med hänsyn till det föreslagna sättet för amorteringen av erhållet lån, och då ifrågavarande låneverksamhet vore avsedd att uteslutande tjäna tullverkets intressen, förvaltningen av de för ändamålet anslagna medlen borde ankomma på samma myndighet som enligt förslaget skulle handhava lånerörelsen och alltså anförtras åt generaltullstyrelsen.

Vad beträffade statens säkerhet för de utlämnade lånen hade generaltullstyrelsen föreslagit, att borgen eller annan säkerhet, som styrelsen prövade kunna godtaga, skulle ställas. Då anskaffandet av borgen kunde antagas ofta bliva förenat med avsevärda svårigheter för legotagarna, ville det förefalla statskontoret, som om det med inrättandet av lånefonden angivna syftet att åt legotagarna bereda lättnader med den erforderliga kapitalupplåningen bättre skulle vinnas, därest kravet på ställandet av säkerhet för lånen eftergäves. Under förutsättning att, såsom de sakkunniga föreslagit, låntagaren förpliktades genom särskild klausul i låneformuläret att icke avyttra den motorbåt, för vilken lånet erhållits, förrän detta till fullo guldits, samt att hålla båten försäkrad och, såsom ävenledes föreslagits, utmätningsförbud beträffande legomaterielen stadgades, syntes från statens sida tillräcklig säkerhet mot förlust å lånen hava vunnits.

Enligt generaltullstyrelsens mening borde amorteringstiden för erhållet lån ur fonden icke bestämmas till kortare tid än tio år. Då den genomsnittliga tidslängden för motorbåtarnas tjänstduglighet knappast syntes vara så hög, ville det förefalla statskontoret, som om en kortare amorteringstid än den föreslagna lämpligen borde bestämmas.

Mot storleken av det belopp, som ansetts böra tillföras ifrågavarande lånefond, samt sättet för medelanskaffningen hade statskontoret intet att erinra.

Ej heller *riksräkenskapsverket* har funnit skäl till erinran mot förslaget att för nu ifrågavarande ändamål inrätta en särskild lånefond. I fråga om den föreslagna lånefondens anordnande i budgettekniskt hänseende har verket anført följande:

Med hänsyn till att den lånerörelse, varom här vore fråga, icke avsåge att tillgodose ett lånebehov av den allmänna natur, som inrymdes under statens i rikshuvudboken redovisade utlåningsfonder, utan allenast in-

ginge såsom ett led i tullverkets medverkan vid finansieringen av den av verkets egna befattningshavare tillhandahållna båtmaterielen, syntes lånen böra bestridas av till tullverkets disposition ställda anslagsmedel och redovisas å en av verkets styrelse förvaltd diversemedelsfond.

De för lånerörelsen erforderliga anslagsmedlen syntes böra anvisas under utgifter för kapitalökning samt i så fall redovisas å fonden för förslag till statsverket. Med hänsyn till anslagsändamålets natur syntes hinder icke möta, att det ifrågakommande anslaget anvisades att utgå av låne-medel. De i samband med lånerörelsen inflytande ränteinkomsterna borde vid sådan anordning tills vidare redovisas å riksstatstiteln »Riksgäldskontorets inkomstmedel».

*Departements-
chefen. •*

Den i ärendet förebragta utredningen finner jag tydligt hava ådagalagt behovet av att de tulltjänstemän, vilka det ålägges att mot lega hålla för tjänsteförrättningar erforderlig båtmateriel, erhålla bistånd från statsverkets sida i fråga om kapitalanskaffning för nyförvärv eller mera omfattande reparationer av tjänstebåtar. Förslaget att i sådant syfte inrätta en särskild lånefond, vilket förslag av statskontoret och riksräkenskapsverket lämnats utan erinran, finner även jag mig böra tillstyrka.

I fråga om bestämmelserna för utlåningen från fonden kan jag i hudsak ansluta mig till generaltullstyrelsens förslag. Lån bör kunna utlämnas till belopp, motsvarande hela anskaffnings- eller reparationskostnaden. Vad amorteringstiden angår, har generaltullstyrelsen framhållit, att, då erhållet lån skall amorteras genom avdrag å legan, jämförelsevis lång amorteringstid erfordras; styrelsen har därför ansett amorteringstiden i regel icke böra bestämmas till kortare tid än tio år. Statskontoret har häremot anmärkt, att den genomsnittliga tidslängden för motorbåtarnas tjänstduglighet knappast syntes vara så hög, och på grund härav uttalat sig för en kortare amorteringstid. Då den lämpliga amorteringstiden tydligen måste ställa sig olika alltefter omständigheterna i de särskilda fallen — sålunda torde lån för reparation av en båt oftast böra löpa med avsevärt kortare amorteringstid än lån för nyan-skaffning — finner jag för egen del ej erforderligt, att generaltullstyrelsen bindes i sin prövning av lånevillkoren i denna del på annat sätt än att styrelsen själfallet bör hava att tillse, att icke längre amorteringstid i varje särskilt låneärende medgives än som svarar mot den beräkneliga tiden för den ifrågavarande farkostens tjänstduglighet. Räntan å lånen synes — i överensstämmelse med den ståndpunkt som i statsverkspropositionen intagits beträffande räntefoten för vissa av statskontoret förvaltda utlåningsfonder — böra bestämmas till 4½ procent, med skyldighet för låntagaren att framdeles vidkännas den höjning av räntefoten, som Kungl. Maj:t med hänsyn till den effektiva medelräntan å den fonderade statsskulden prövar påkallad.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle lån utlämnas utan att borgen skulle vara erforderlig. Generaltullstyrelsen åter har ansett, att bland utlåningsvillkoren borde ingå, att borgen eller annan säkerhet, som styrelsen

prövade kunna godtagas, avlämnades. I likhet med statskontoret anser jag kravet på ställande av säkerhet för lån böra eftergivvas. Anskaffande av säkerhet skulle för visso för mången legotagare komma att möta svårigheter, och den föreslagna lånefondens inrättande skulle genom uppställandet av krav på betryggande säkerhet till stor del förlora sitt värde. Om bland lånevillkoren, såsom föreslagits, stadgas *dels* förbud för låntagaren att utan tillstånd avyttra den motorbåt, för vars anskaffande eller reparation lånet erhållits, *dels* skyldighet för låntagaren att hålla båten försäkrad, och om vidare, såsom även föreslagits, utmättningsförbud införes för fortskaffningsmateriel, som för tjänstebruk hålles mot lega, böra statsverkets anspråk på säkerhet för utlämnade lån vara i rimlig utsträckning tillgodosedda.

Lånerörelsen bör handhas av generaltullstyrelsen enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser. Tillräcklig anledning saknas, att såsom generaltullstyrelsen ifrågasatt ställa fonden under statskontorets förvaltning. Av skäl, som riksräkenskapsverket anfört, bör fonden icke inordnas bland statens utlåningsfonder, utan fondens medel böra redovisas i tullverkets räkenskaper å en särskild diversemedelstitel. Anslag till kapitalökning å fonden böra utgå av lånemedel och i riksstaten upptagas under fonden för förslag till statsverket. Ränteinkomsterna böra tillföras riksgäldskontorets inkomstmedel.

Mot beräkningen av det av generaltullstyrelsen nu föreslagna kapitalökningens anslaget för fonden å 150,000 kronor har jag icke något att erinra.

I anslutning till vad de sakkunniga och generaltullstyrelsen anfört anser jag, att möjlighet bör föreligga för legotagare, som vid tiden för fondens tillkomst häftar i lån för sin legobåt, att för inlösande av sådant lån efter generaltullstyrelsens beprövande få lån ur fonden, dock högst till det belopp, som motsvarar legobåtens värde.

Övriga förslag angående fortskaffningsmateriel, som hålles mot lega, m. m.

De sakkunniga hava ansett, att grundstadgandena rörande legosystemet böra intagas i en av Kungl. Maj:t utfärdad kungörelse; ett av de sakkunniga utarbetat utkast till dylik kungörelse har intagits i betänkanDET. Övriga erforderliga föreskrifter skulle enligt de sakkunnigas tanke liksom hittills meddelas av generaltullstyrelsen.

Jag ber nu att få lämna en kortfattad redogörelse för det ifrågavarande kungörelseutkastet.

Såsom förut nämnts, äro för närvarande bestämmelser om tulltjänstemans skyldighet att mot lega hålla fortskaffningsmateriel meddelade allenast i det av generaltullstyrelsen utfärdade tjänstgöringsreglementet för tullverket. De ifrågavarande bestämmelserna äro emellertid av så stor betydelse för tjänstemännen, att de sak-

kunniga ansett riktigast, att bestämmelserna intagas i en av Kungl. Maj:t utfärdad författning. Då på vissa håll tvekan syntes råda, huruvida de nuvarande bestämmelserna innebära ovillkorlig skyldighet för vederbörande tjänsteman att mot åtnjutande av lega hålla mot legan svarande fortskaffningsmedel, hava de sakkunniga funnit lämpligt att giva bestämmelserna en sådan lydelse, att varje tvekan därutinnan skulle undanröjas. I utkastet föreslås fördenskull föreskrift om åliggande för tulltjänsteman att, i den mån för tjänsten erforderlig fortskaffningsmateriel icke ställes till hans förfogande av tullverket, enligt generaltullstyrelsens bestämmande tillhandahålla sådan materiel mot lega. Skyldigheten att för tjänstebruk hålla fortskaffningsmateriel har i allmänhet ansetts åvila allenast ordinarie tjänstemän eller befattningshavare, som stadigvarande uppehåller ordinarie tjänst. Uttrycklig bestämmelse härom har intagits i förslaget. Med hänsyn till de ringa kostnader, som äro förbundna med hållande av cyklar och roddbåtar, hava de sakkunniga emellertid ansett sig kunna föreslå, att skyldighet att hålla dylikt fortskaffningsmedel må kunna åläggas jämväl icke-ordinarie tjänsteman, som stadigvarande användes i tjänstgöring.

Legans belopp skall enligt förslaget alltjämt bestämmas av generaltullstyrelsen, därvid hänsyn skall tagas till materielens värde, beräknade livslängd och underhållskostnader. Därvid förutsättes, att legan skall i första hand lämna tillgång till förräntning och amortering av materielens anskaffningsvärde under tiden för dess beräknade tjänstduglighet och vidare innefatta ett årsbelopp, beräknat att utgöra ersättning för reparationer, underhåll och andra för fortskaffningsmedlet uppkommande utgifter, som icke gottgöras av tullverket.

I författningsförslaget har vidare stadgats skyldighet för legotagare att under semester eller annan ledighet från tjänsten tillhandahålla vikarien fortskaffningsmedel, som för legan skall hållas, mot rätt att uppbära den på tiden för ledigheten belöpande legan. Bestämmelsen avser att ersätta ett i förut omnämnda kungörelse den 15 juni 1922 (nr 368) förekommande stadgande, enligt vilket tillhandahållande av legomateriel åt vikarie blir beroende på legotagarens gottfinnande.

I fråga om ersättning för skada å eller förlust av legomateriel är de sakkunnigas förslag av följande innehåll. Legotagaren skall icke bära risken för skada eller totalförlust som, utan att vållande ligger någon till last, drabbar materielen under användning i tjänsten eller under därmed likställda förhållanden, utan det bör åligga staten att hålla legotagaren skadeslös för förlust, som under sådana omständigheter uppkommer för honom. Jämväl för det fall, att någon varit vållande till skadan eller förlusten, må enligt förslaget ersättning utgå av statsmedel, om eller i den mån ersättning icke kan utfås av den vållande eller om utkrävandet av skadestånd skulle vara förenat med kostnader,

som icke stå i rimligt förhållande till skadans belopp. Ersättning utgår dock icke för skada eller förlust, i den mån legotagaren är berättigad till ersättning på grund av gällande lag om trafikförsäkring å motorfordon. Ej heller är legotagaren berättigad till ersättning, därest i legan inberäknats riskpremie, avsedd att täcka kostnad för erforderlig försäkring. För skada eller förlust, som uppskattas understiga 50 kronor, utgår ej ersättning. Vid utbetalning av ersättning skall avdragas tio procent av det belopp, vartill skadan eller förlusten uppskattas.

Såsom motivering för nu återgivna ersättningsbestämmelser hava de sakkunniga anfört bland annat följande:

Vid en reglering av frågan om ersättning för skada eller förlust, som drabbar legomateriel, synas två utvägar stå öppna: antingen kan staten åta sig att utbetala ersättning till legotagaren för verkligen utgivna kostnader i anledning av inträffad skada eller förlust eller ock kan vid bestämmandet av legorna däri inberäknas en riskpremie, avsedd att täcka kostnaderna för försäkring av materielen eller, om försäkring ej tages, att utgöra en på förhand beräknad ersättning för den risk, som legotagaren löper. Hittills har man i tullverket använt den senare utvägen, i det att i legoanslagen inberäknats en efter omständigheterna avpassad riskpremie. Det har sedan legat i vederbörande legotagares eget skön, huruvida han velat genom försäkring skydda sig mot förluster av ifrågavarande slag eller själv stå risken. I regel torde de befattningshavare vid kustbevakningen, som åtnjuta anslag till motorbåtlega, hava sina farkoster försäkrade i den förut omnämnda »Kustbevakningens ömsesidiga sjöförsäkringsförening med begränsad ansvarighet». Befattningshavare vid lokal-tullförvaltningen och gränsbevakningen, som åtnjuta anslag till motorbåt- eller båtlegor, äga icke rätt till inträde i föreningen. De vid dessa förvaltningsgrenar mot lega hållna farkosterna, till större delen båtar utan motor eller mindre motorbåtar, torde i allmänhet icke vara försäkrade.

Beräkningen av de nu utgående legorna är icke verkställd på sådant sätt, att man kan utläsa, hur stor del därav utgör riskpremier. Då anskaffningsvärdet av kustbevakningens mot lega hållna farkoster kan sättas till omkring 400,000 kronor, skulle, under antagande att i nu utgående legor för sådan materiel inginge en riskpremie av två procent av anskaffningsvärdet, den av tullverket till legotagarna årligen utbetalda riskpremien uppgå till omkring 8,000 kronor.

Statens egendom plägar icke vara försäkrad, utan staten bär själv risken för skador, som kunna drabba egendomen. Då staten nu i allt fall i sista hand har att vidkännas kostnaderna för legomaterielens hållande, skulle en anordning, enligt vilken staten åtog sig ansvaret för legomaterielen såsom om den vore statsegendom, överensstämma med regeln, att staten icke täcker sina risker genom försäkring.

Efter att hava omnämnt, hur frågan är ordnad vid lotsverket, ävensom redogjort för ett av 1928 års lotsförfattnings-sakkunniga framlagt förslag i ämnet fortsätta de sakkunniga:

En förutsättning för att anordningen med direkt ersättning för inträffad skada skall fungera utan onödig omgång och utan att medföra kostnader för staten, som icke stå i rimligt förhållande till skadans storlek, måste vara, att undersökning med eventuellt erforderliga förhör samt behövliga kostnadsberäkningar kunna verkställas av vederbörande bevakningschefer.

Då inom tullverket dessa ingalunda alltid kunna förutsättas äga tillräcklig kompetens för verkställande av sådan utredning, skulle, så snart skada hade större omfattning eller vore av mera komplicerad art, bliva erforderligt att för utredningen anlita därtill skickad tjänsteman inom generaltullstyrelsen eller ock sakkunnig person utom verket. Dröjsmål med botande av uppkomna skador kunde befaras, och det synes dessutom antagligt, att skaderegleringarna komme att draga jämförelsevis höga omkostnader. Vad nu sagts har närmast avseende å båtmaterielen. I fråga om skador, som uppstå å annan forskaffningsmateriel, bortsett från skador å motorfordon, torde utredningen i de flesta fall kunna antagas icke ställa anspråk på någon större sakkunskap hos utredningsmannen.

Förut omförmälda försäkringsförening har, enligt samstämmiga uppgifter, fungerat utan anmärkning. Med hänsyn härtill och då någon kostnadsbesparing för staten icke synes kunna påräknas genom att staten åtog sig att direkt ersätta ifrågavarande skador i stället för att i legorna inberäknades en skälig riskpremie, hava de sakkunniga ansett sig icke böra föreslå någon ändring vidkommande kustbevakningens mot lega hållna farkoster. För dessa bör sålunda fortfarande en skälig riskpremie inberäknas i legan. Legotagarens kostnad för försäkring i föreningen utgör för närvarande endast en eller, i de flesta fall, blott en halv procent av försäkringssumman. Det är dock icke uteslutet, att försäkringspremien måste höjas, därest samtliga tjänstemän vid kustbevakningen, som åtnjuta båt- eller motorbåtlega, ingå i föreningen. Enligt uppgift är för närvarande endast ett mindre antal av de vid kustbevakningen i Norrland och vid Ostkusten anställda tjänstemän, vilka uppbära båt- eller motorbåtlega, medlemmar i föreningen. Om dessa tjänstemän mera allmänt ingå i föreningen, anses sannolikt, att på grund av den större risk för haverier, som särskilt tjänstgöringen i Norrland innebär, anspråken på ersättning från föreningen för inträffade haverier komma att ökas samt att i följd härav premierna måste undergå höjning för att föreningen skall bliva i stånd att möta de stegrade ersättningsanspråken. Med hänsyn härtill torde få räknas med något högre premie för framtiden än den för närvarande utgående.

Det kan ifrågasättas, att skyldighet borde stadgas för legotagare att ingå i försäkringsföreningen för kustbevakningen tillhörande legobåt. Härigenom vunnnes garanti, att legotagaren, i händelse skada drabbade materielen, icke stode utan medel för skadans avhjälpande. Då det kan antagas, att legotagare även utan uttryckligt stadgande om skyldighet att ingå i försäkringsföreningen skall finna med sin fördel förenligt att hava sin materiel försäkrad, hava de sakkunniga ansett sig icke böra uppställa krav på försäkringstvang. Om lån erhållits från lånefonden, bör dock, såsom förut antytts, i lånevillkoren stadgas, att farkosten skall hållas försäkrad i föreningen eller annan godkänd försäkringsinrättning.

Vidkommande annan legomateriel än kustbevakningens mot lega hållna farkoster hava de sakkunniga funnit den lämpligaste lösningen vara, att tullverket ersätter skada (totalförlust), som drabbar sådan materiel vid användning i tjänsten. För rätten till ersättning torde i princip böra gälla enahanda regler, som för motsvarande fall föreslagits av lotsförfattnings-sakkunniga beträffande ersättning för skada å lotsbåt. Någon modifikation i dessa regler torde dock bliva nödvändig med hänsyn till gällande bestämmelser angående trafikförsäkring å motorfordon.

Det synes emellertid kunna befaras, att, om legotagare erhöle rätt till ersättning även för rena bagatellskadorna, ersättningsärendena komme att få

en omfattning, som bleve betungande för alla parter. De sakkunniga föreslå därför, att rätten till ersättning icke skall omfatta rena bagatellskador, varvid såsom bagatellskada må anses skada, vars avhjäljande beräknas draga en kostnad av högst 50 kronor. Vidare föreslå de sakkunniga, i syfte att inskräpa vikten av aktsamhet om materielen, införande av viss självrisk för legotagaren. En dylik självrisk synes böra sättas till tio procent av det belopp, vartill skadan uppskattats.

De sakkunniga hava även föreslagit bestämmelser om ersättning åt legotagare i vissa fall för förlust genom minskning av värdet å fortskaffningsmedel. Härom hava de sakkunniga anfört bland annat följande:

Da legotagare avgår från tjänst, kan inträffa, att fortskaffningsmedel, som han mot lega hållit i tjänsten och som måhända icke längre är för honom behöfligt, icke kan avyttras till det belopp, som av anskaffningsvärdet återstår oamorterat. Liknande situation kan inträda även i andra fall, såsom då legotagare förflyttas eller befordras till tjänst å annan ort, där användning icke finnes för fortskaffningsmedlet, samt vidare om legan indrages eller legotagaren avlider, innan anskaffningskostnaden slutamorterats. Det är tydligt, att förlust kan av dylika anledningar uppstå för en legotagare, utan att det är honom möjligt att avvärja förlusten. Den största risken för dylika förluster föreligger i fråga om sådan materiel, vilken icke lämpar sig för privat bruk och för vilken det därför är svårt att finna köpare utanför tullverket. Därutinnan råder givetvis en viss skillnad mellan å ena sidan motorbåtmaterielen och å andra sidan sådana fortskaffningsmedel som motorcyklar, cyklar och hästar.

Den lämpligaste lösningen av frågan synes vara, att legotagaren eller hans rättsinnehavare berättigas att av tullverket erhålla ersättning för förlust i anledning därav, att, innan den för fortskaffningsmedlet fastställda amorteringstiden tilländagått, legan upphör att vidare utgå. Ersättningen bör därvid utgå med ett belopp, motsvarande skillnaden mellan det belopp, som av det godkända anskaffningsvärdet återstår oamorterat, och det belopp, som kan i marknaden utfås. Det måste härvid förutsättas, att bristande omvårdnad om materielen icke kan läggas legotagaren till last. Skulle denne befinnas hava vid materielens handhavande visat vardslöshet eller oaktsamhet, bör han naturligen gå förlustig rätten till ersättning. Nämnda ersättningsregel möter i tillämpningen den svårigheten, att säker kännedom om det å det godkända anskaffningsvärdet oamorterade beloppet finnes endast beträffande den materiel, för vilken fast amorteringsplan skulle upprättas, d. v. s. motorbåtmaterielen. I fråga om övrig materiel torde det amorterade beloppet böra styrkas av legotagaren med tillgängliga verifikationer. Om så skulle befinnas vara förmånligare för tullverket, bör det emellertid vara tullverket obetaget att i stället tillösa sig fortskaffningsmedlet till det belopp, som återstår oamorterat av anskaffningsvärdet.

Om ersättningsanspråk är avsett att resas mot tullverket, skall anmälan härom göras hos generaltullstyrelsen, varefter styrelsen har att taga ställning till frågan, om materielen bör inlösas av tullverket eller icke. Finnes inlösen icke böra ske, torde anvisningar böra lämnas om sättet för eventuell försäljning. Om vid försäljning icke kan uppnås så högt pris, som motsvarar vad av anskaffningsvärdet återstår oamorterat, skall tillstånd till försäljning för avgivet anbud inhämtas hos styrelsen.

Den farhågan har yppats, att den sålunda föreslagna rätten till ersättning åt legotagare för vissa förluster skulle kunna medföra icke obetydliga kostnader för staten. Härtill må emellertid anmärkas, att ersättningsfallen torde i praktiken huvudsakligen komma att avse motorbåtmaterielen och att, i mån som anskaffningen av denna materiel blivit av tullverket i varje särskilt fall prövad och godkänd, de eventuella ersättningarna torde bliva av ganska obetydlig omfattning. De kostnader, som av denna anledning skulle uppkomma för staten, kunna antagas bliva uppvägda genom motsvarande nedsättning av legorna.

På grund härav hava de sakkunniga föreslagit, att, därest legotagare avgår från tjänsten eller avlider, innan det vid legans fastställande för fortskaffningsmaterielen beräknade värdet slutamorterats, eller därest legan av annan anledning upphör att vidare utgå, legotagaren respektive hans stärbhus skall vara berättigad att enligt generaltullstyrelsens bestämmande av statsmedel erhålla ersättning för förlust på grund av att fortskaffningsmaterielen icke kan avyttras till det belopp, som av sagda värde återstår oamorterat; tullverket obetaget att i stället tillösa sig fortskaffningsmaterielen till det oamorterade beloppet. Har legotagaren gjort sig skyldig till vårdslöshet eller försummelse i materielens handhavande, som skäligen kan anses hava föranlett materielens minskade värde, skall han vara förlustig rätten till ersättning.

I anslutning härtill hava de sakkunniga diskuterat frågan om ersättning för värdeminskning med avseende å fortskaffningsmateriel, som vid tiden för bestämmelsernas ikraftträdande hålles mot lega. Rörande denna fråga yttras i betänkandet:

Ett genomförande i full utsträckning av de sålunda föreslagna bestämmelserna om rätt till ersättning beträffande den nu befintliga materielen torde emellertid icke böra ifrågakomma. Därtill är denna materiel i en del fall av alltför bristfällig beskaffenhet. Såsom regel saknas ock säker kännedom om anskaffningsvärde och därå verkställda amorteringar. Att helt undantaga den nu befintliga materielen från rätt till ersättning för förlust av ifrågavarande slag skulle emellertid verka alltför strängt. Vissa övergångsbestämmelser lära därför bliva erforderliga. Det lämpligaste sättet att reglera frågan om ersättning för förlust å befintlig fortskaffningsmateriel synes vara, om åt övergångsbestämmelserna gäves sådant innehåll, att frågan om ersättning gjordes beroende av en på skälighet grundad prövning av generaltullstyrelsen. Härvid torde nyss angivna ersättningsregler böra tjäna till ledning. Då utredning om det belopp, som av anskaffningsvärdet för visst fortskaffningsmedel återstår oamorterat, förebringas, bör sålunda hänsyn tagas därtill vid ersättningsfrågans avgörande. I annat fall torde ersättningen böra bliva beroende av den utredning, som framlägges.

I övergångsbestämmelserna hava de sakkunniga i enlighet härmed infört ett stadgande av innehåll, att generaltullstyrelsen må, i den mån styrelsen finner så böra ske, beträffande fortskaffningsmateriel, som vid tiden för kungörelsens ikraftträdande hålles mot lega, medgiva utbetalning

av ersättning, som här avses, under iakttagande i tillämpliga delar av nyss angivna bestämmelser.

De sakkunniga hava vidare i kungörelseförslaget intagit bestämmelser om *dels* utmätningförbud för fortskaffningsmateriel, som för tjänstebruk hålles av tulltjänsteman, *dels* förbud mot avyttring utan tillstånd av fortskaffningsmateriel, för vilken lega utgår.

På sätt förut nämnts, har förbud mot utmätning av legomateriel tidigare funnits intaget i tullstadgan (§ 188 mom. 2 i tullstadgan den 1 juli 1904; kungörelse den 2 december 1910, nr 132).

Bestämmelsen om avyttringsförbud har så formulerats, att möjlighet skulle finnas för generaltullstyrelsen att till underordnad myndighet överlämna prövning av fråga om avyttring av sådan materiel. Det har härvid förutsatts, att styrelsen skulle förbehålla sig själv prövningsrätten i fråga om avyttring av materiel, för vilken lån skulle kunna erhållas från länefonden, d. v. s. motorbåtmaterielen.

De sakkunniga hava i kungörelseförslaget även upptagit bestämmelser om tullverkets båtlånefond.

Såsom förut nämnts, hava de sakkunniga även framställt vissa förslag, som ansetts vara av beskaffenhet att icke påkalla beslut av Kungl. Maj:t. Beträffande hithörande frågor torde få i korthet nämnas, att de sakkunniga hava föreslagit skärpta bestämmelser med avseende å nyanskaffning av motorbåtmateriel och mera omfattande ombyggnad av motorbåt ävensom framhållit önskvärdheten av att typritningar med tillhörande specifikationer och beskrivningar upprättades för att tillhandahållas legotagare.

I betänkandet har vidare förordats vidtagande av vissa åtgärder för kontroll över legomaterielens beskaffenhet och det sätt, på vilket densamma utnyttjas.

Beträffande sättet för legornas beräkning hava de sakkunniga uppträffat vissa allmänna riktlinjer.

I fråga om den hittills tillämpade anordningen att såsom gottgörelse för hållande av cyklar och motorcyklar för tjänstebruk vid kustbevakningen utbetala särskilda slitningsersättningar hava de sakkunniga uttalat sig för att utbetalning av dylika ersättningar endast undantagsvis borde förekomma och att, där stadigvarande behov av dylika fortskaffningsmedel för tjänstebruk föreläge, legoanslag i stället borde anvisas.

Beträffande de hörda *tullmyndigheternas yttranden* har generaltullstyrelsen meddelat, att några av dessa myndigheter, med anledning av de föreslagna bestämmelserna om rätt till ersättning i vissa fall av statsmedel för skada å eller förlust av fortskaffningsmateriel, erinrat, hurusom försäkringstagare i regel stode viss självrisk. Med hänsyn härtill har en tullmyndighet ifrågasatt rätt till ersättning av statsmedel till den del,

skada eller förlust icke bleve ersatt av försäkringsgivaren. En annan tullmyndighet har föreslagit, att riskpremien borde sättas till samma belopp, som försäkringstagaren skulle hava att erlägga till annan försäkringsinrättning än ömsesidigt försäkringsbolag. Slutligen har i några av de inkomna yttrandena payrkats, att ersättning för skada å fortskaffningsmateriel skulle få utgå även i det fall, att skadan uppskattades till lägre belopp än femtio kronor.

Generaltullstyrelsen har anfört följande:

De skäl, som de sakkunniga anfört för bibehållande av den nu tillämpade ordningen att i legan inräkna en riskpremie, motsvarande kostnaden för försäkring, har styrelsen funnit övertygande. Härigenom vinnes nämligen den betydande fördelen, att styrelsen icke skulle hava att taga befattning med ärenden angående reglering av inträffade haveriskador å motorbåtmateriel, vilka ärenden i regel äro synnerligen arbetskrävande och mången gång även av svarlöst beskaffenhet. Då flertalet av kustbevakningspersonalens farkoster äro försäkrade i kustbevakningens ömsesidiga sjöförsäkringsförening, skulle, om de sakkunnigas förslag härutinnan vinner bifall, regleringen av haveriskador väsentligen förbliva en personalens egen angelägenhet, vilket måste anses som en fördel. Enligt den för föreningen gällande bolagsordningen står emellertid försäkringstagaren en självrisk, motsvarande tjugo procent av försäkringsvärdet, varjämte försäkringstagaren på grund av medlemskapet i föreningen är ansvarig för föreningens förbindelser med den begränsningen, att uttaxeringen icke för något år må överskrida fem procent av försäkringsbeloppet. Att i legan inräkna ett belopp, motsvarande jämväl denna risk, torde icke böra ifrågakomma, utan synes lämpligare, att legotagare, som av nu ifrågavarande anledning åsamkas kostnader, beredes gottgörelse genom höjning för det därpå följande året av den i legan ingående underhållsdelen. Styrelsen biträder alltså de sakkunnigas nu förevarande förslag.

Övriga i de sakkunnigas författningsutkast föreslagna bestämmelser har styrelsen funnit icke giva anledning till någon erinran från styrelsens sida och tillstyrkas sålunda av styrelsen.

Då styrelsen som nämnt ansett den föreslagna länefonden böra förvaltas av statskontoret, har styrelsen i sitt förslag till kungörelse i ämnet utslutit de i de sakkunnigas författningsutkast upptagna stadgandena om fonden. Styrelsens kungörelseförslag torde få fogas såsom bilaga till statsrådsprotokollet i detta ärende.

De kostnader, som kunna föranledas av de i 4 och 5 §§ i styrelsens kungörelseförslag intagna bestämmelserna om ersättning för skada å eller förlust av fortskaffningsmateriel eller för värdeminskning i vissa fall å sådan materiel, böra enligt styrelsens mening bestridas av den å omkostnadsstaten för tullverket under anslagstiteln »övriga kostnader för tullverket» uppförda anslagsposten till »diverse utgifter».

Beträffande de i övrigt av de sakkunniga framställda förslagen, vilka icke äro av beskaffenhet att behöva underställas Kungl. Maj:ts prövning, uttalar generaltullstyrelsen, att styrelsen funnit dem i stort sett lämpliga för statsverket samt att styrelsen komme att taga dem under övertvägande. Vad särskilt angår riktlinjerna för legornas beräkning anser styrel-

sen dem i stort sett förtjänta av beaktande. Styrelsen har även omnämmt, att styrelsen uppdragit åt kustbevakningsinspektören att uppgöra och till styrelsen inkomma med förslag till för tulltjänsten lämpliga legobåtar av jakttyp, vilket förslag skulle innefatta erforderliga bestämmelser angående fordringarna å materielens beskaffenhet, såsom uppgifter om dimensioner, material, byggnadssätt, motor och standardutrustning. I den mån genomförande av ifrågavarande förslag låge inom styrelsens befogenhet, hade styrelsen för avsikt att vidtaga därav betingade åtgärder.

Det föreliggande förslaget avser att till en av Kungl. Maj:t utfärdad författning sammanföra de väsentliga stadganden, som böra reglera förhållandet mellan statsverket och den enskilda tjänstemannen i de fall, där legosystemet alltjämt kommer till användning beträffande tullverkets fortskaffningsmateriel.

*Departements-
chefen.*

I författningsförslaget hava upptagits stadganden om skyldighet för tulltjänsteman att hålla fortskaffningsmateriel, om legans beräkning, om legans utgående under tid, då tjänstemannen åtnjuter ledighet från tjänsten, om ersättning av statsmedel i vissa fall *dels* för skada å eller förlust av fortskaffningsmateriel, *dels* för sådan minskning av materielens värde, som befinnes kvarstå oamorterad, då legan av en eller annan anledning upphör att utgå, ävensom angående utmätnings- och avyttringsförbud beträffande fortskaffningsmaterielen.

Vad särskilt angår bestämmelserna om ersättning för skada å eller förlust av fortskaffningsmateriel, skulle enligt förslaget liksom hittills i legan för vid kustbevakningen hållen farkost inräknas skälig riskpremie, avsedd att täcka kostnaden för erforderlig försäkring. För haveriskada å farkost, för vilken i legan inräknats dylik riskpremie, skulle ersättning icke utgå. Vid utbetalande av ersättning skulle avdragas tio procent av skadans eller förlustens uppskattade belopp. Bagatellskador skulle helt vara undantagna från rätt till ersättning.

En nyhet i förhållande till nu gällande ordning innefatta de föreslagna bestämmelserna om rätt till ersättning i vissa fall för värdeminskning av fortskaffningsmateriel. Legotagaren eller hans rättsinnehavare skulle enligt förslaget berättigas att enligt generaltullstyrelsens bestämmande av statsmedel erhålla ersättning för förlust, som kan uppkomma därigenom, att legan upphör att utgå, innan den för materielen fastställda amorteringstiden gått till ända, exempelvis på grund av att legotagaren avgår från tjänsten eller dör eller förflyttas till annan tjänstgöringsort, där materielen ej erfordras.

För införande av möjlighet till ersättning i nu berörda fall synas mig goda skäl vara anförda, och jag har icke något att i huvudsak erinra mot det sätt, varpå ersättningsbestämmelserna utformats. Ej heller i övrigt har jag i stort sett någon erinran att framställa mot de i generaltullstyrelsens författningsförslag upptagna bestämmelserna. Jag vill därför för-

orda, att riksdagens bemyndigande utverkas för Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med det av generaltullstyrelsen framlagda förslaget utfärda bestämmelser angående fortskaffningsmateriel, som för tjänstebruk hålles av tulltjänsteman.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels besluta, att en fond, benämnd tullverkets båtlånefond, skall inrättas, från vilken må, i huvudsaklig anslutning till av mig i det föregående angivna grunder, utlämnas lån till tulltjänstemän för anskaffning av motorbåtmateriel eller för reparation eller ombyggnad av sådan materiel;

dels såsom kapital för sagda fond för budgetåret 1934/1935 under utgifter för kapitalökning och under rubriken fonden för förlag till statsverket anvisa ett reservationsanslag, att utgå av lånemedel, av 150,000 kronor;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med i det föregående angivna grunder, utfärda bestämmelser angående fortskaffningsmateriel, som för tjänstebruk hålles av tulltjänsteman.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition i ämnet av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

R. Borgström.

Bilaga.**Generaltullstyrelsens förslag**

till

kungörelse med vissa bestämmelser angående fortskaffningsmateriel, som för tjänstebruk hålles av tulltjänsteman, m. m.

Kungl. Maj:t har, i överensstämmelse med riksdagens beslut, funnit gott förordna som följer:

1 §.

1. Tulltjänsteman åligger att, i den mån för tjänsten erforderlig fortskaffningsmateriel icke ställes till förfogande av tullverket, enligt generaltullstyrelsens bestämmande tillhandahålla sådan materiel mot ersättning, varom här nedan stadgas.

2. Skyldighet att för tjänstebruk hålla fortskaffningsmateriel kan åläggas allenast den, som innehar eller stadigvarande uppehåller ordinarie befattning i tullverket; dock att skyldighet att hålla cykel eller roddbåt må kunna åläggas jämväl annan tjänsteman, som stadigvarande användes i tjänstgöring inom verket.

2 §.

För fortskaffningsmateriel, som hålles av tulltjänsteman, skall ersättning (lega) utgå med belopp, som med hänsyn tagen till materielens värde, beräknade livslängd och underhållskostnader fastställles av generaltullstyrelsen.

3 §.

Då legotagare åtnjuter semester eller annan ledighet, äger han uppbära den å tiden för ledigheten belöpande lega men är skyldig att tillhandaga vikarien med vad som för legan skall hållas.

4 §.

Har tulltjänsteman tillhörig fortskaffningsmateriel vid annat tillfälle, än då materielen begagnades utom tjänsten, blivit skadad eller gått förlorad och befinnes vid verkställd undersökning, att skadan eller förlusten skett utan att någon kan anses hava varit därtill vållande, skall fortskaffningsmaterielens ägare vara berättigad att av statsmedel erhålla ersättning för skadan eller förlusten med belopp, som fastställles av generaltullstyrelsen.

Var någon vållande till skadan eller förlusten, och kan av den vållande icke utfås ersättning därför, eller skulle utkrävandet av skadestånd vara förenat med kostnader, som icke stå i rimligt förhållande till skadans belopp, må jämväl utgå ersättning av statsmedel, i den mån skadan icke ersatts av den vållande.

Ersättning må icke utgå för skada eller förlust, i den mån legotagaren är berättigad till ersättning därför på grund av gällande lag om trafikförsäkring å motorfordon.

Har i lega inberäknats riskpremie, avsedd att täcka kostnad för erforderlig försäkring, är legotagaren icke berättigad till ersättning.

För skada eller förlust, som uppskattas icke överstiga 50 kronor, utgår ej ersättning. Vid utbetalning av ersättning skall avdragas ett belopp, motsvarande tio procent av det belopp, vartill skadan eller förlusten uppskattas.

5 §.

Avgår legotagare från sin tjänst eller avlider han, innan det vid legans fastställande för fortskaffningsmaterielen beräknade värdet slutamortrats, eller upphör legan av annan anledning att vidare utgå, skall legotagaren respektive hans stärbhus vara berättigad att enligt generaltullstyrelsens bestämmande av statsmedel erhålla ersättning för förlust på grund därav, att fortskaffningsmaterielen icke kan avyttras till det belopp, som av sagda värde återstår oamorterat; tullverket obetaget att i stället tillösa sig fortskaffningsmaterielen till det oamorterade beloppet.

Har legotagaren gjort sig skyldig till sådan vårdslöshet eller försummelse i materielens handhavande, som skäligen kan anses hava föranlett materielens minskade värde, skall han vara förlustig rätten till ersättning.

6 §.

Fortskaffningsmateriel, som för tjänstebruk hålles av tulltjänsteman, må icke för gäld tagas i mät.

7 §.

Fortskaffningsmateriel, för vilken lega utgår, må icke avyttras utan tillstånd av generaltullstyrelsen eller, i den mån styrelsen finner prövning av dylik fråga kunna uppdragas åt lokal tullmyndighet, av denna.

8 §.

Närmare bestämmelser angående tillämpningen av denna kungörelse meddelas av generaltullstyrelsen.

Denna kungörelse träder i kraft den 193 , från och med vilken dag vad som finnes stridande mot bestämmelserna i denna kungörelse skall upphöra att gälla.

Beträffande fortskaffningsmateriel, som vid tiden för kungörelsens ikraftträdande hålles mot lega, må generaltullstyrelsen, i den mån styrelsen finner så böra ske, medgiva utbetalning av ersättning, som i 5 § avses, under iakttagande i tillämpliga delar av de i nämnda paragraf meddelade bestämmelser.